

KUSTBON

== Tidning för svenskarna i Estland ==

Arg. II.

Onsdagen den 29 oktober 1919.

№ 25.

Redaktionens adress: Reval, Riddaregatan 3.

Svenskarna i Wichterpal.

I kommunen Wichterpal bo f. n. omkring 300 svenskar utströdda i 5 små byar och några enskilda gårdar nära havsstranden. För omkring 25 år sedan fingo dessa svenskar för sista gång läsa sin katekes och bibliskhistoria på svenska språket och höra en svensk predikan i Kors kyrka. Den svenska tonen tvangs att tiga. Prästerna i Kors, som ofta växlade, ville ej besvära sig att lära svenska och betjäna den svenska församlingsbon på hans modersmål. Utan hjälp och stöd överlämnades wichterpalborna åt sitt hårda öde.

Åtskilliga gånger har det varit på tal att öppna en svensk skola därstädes, men man har dock ej kommit längre, alltid samma hinder: „inga medel att upprätthålla skolan.“ Svenskheten där håller på att utkämpa sin sista strid, och vem ja vem bär ansvaret om den i en snar framtid utandas sin sista suck? Vem bär ansvaret när den förskingrade och isolerade svenska stammen går sin undergång tillmötes? så hava vi frågat mera än engång.

I dag kunna vi konstatera, att vi kommit ett steg närmare önskemålet, i det att i dagarna möjliggöres för de svenska barnen i Wichterpal att läsa svenska i folkskolan. Till andre lärare vid den estniska folkskolan i Wichterpal anställdes herr Alexander Samberg, svensk från Korkis, en ung, begåvad för folkbildningen högst intresserad man. Läraren Samberg, som jämte de svenska barnen (12—14 till antalet) samtidigt även har att undervisa den 3. och 4. årsklassens estniska barn, kommer att hava ett i sanning påkostande arbete. Det är dock en god början.

Skall det ännu dröja länge innan Wichterpalfår sin egen svenska

skola? Vi hoppas att det skall ske strax. All heder åt den trogna svenska stammen. Heder åt de svenska män och kvinnor, som arbeta för att deras barn må få lära det språk, som förfäderna talat men som berövats dem själva!

Vidare ville vi fråga: Är icke tiden inne att svenskarna i Korssocken komma till sin rätt även i kyrkligt hänseende? Utom svenskarna i Wichterpal höra till Kors-kyrkan även svenskarna i Korkis (tillsammans omkring 500 personer) och vad är naturligare än att dem beredes tillfälle att höra gudsord på sitt eget modersmål.

Svensk gudstjänst i Kors-kyrkan jämte svensk konfirmationsundervisning (skrifskola) äro rättvisa fordringar och behjärtansvärda behov.

H. P.

Varer svenske!

För mer än tusen år tillbaka översvämmade de råa och krigiska finska stammarna hela östra Europa. De slaviska folken kuvades och likt en oemotståndlig svallvåg strömmade finnfolken mot väster. Men vid Östersjöns stränder mötte de ett beslutsamt motstånd. Den ena vikingaborgen reste sig här stoltare än den andra på de svenskes bosättningsområde. Gång på gång anföllo finnarna men kastades obevekligt tillbaka. Den finska folkvandringen bragtes här i huvudsak att avstanna ehuru kampen om torvan fortgick. Denna kamp fortfar ännu i dag, ehuru med andra medel under andra förhållanden.

Av våra frejdade förfäder ha vi fått ärva dessa leende öar och halvöar. Vi ha fått ärva dessa Östersjöns glimmande juveler, icke för att

i dådlös likgiltighet bortslumpa dem åt första krämaren, som bjuder rikedom och pengar, utan för att i ungdomlig hänförelse bevara dem åt svenskheten, västerlandet och kulturen. Vi ha fått det sköna värvet att som den germanska odlingens häröld i öster, bli den gyllene länk, som i framtiden skall knyta vårt älskade Estland vid Skandinavien, vars tusenåriga kultur är och förblir vår omhuldade förebild. Med svärdet i hand bevarade fädren dessa öar åt oss, deras barn. Genom att utveckla en sann kultur, genom idogt arbete i fosterlandets tjänst och främst genom att aldrig avstå fädernegården åt penningbjudande främlingar, skola vi bevara dessa bygder åt vårt svenska folk.

Nu är det morgon, nu är det solsken. Är det ej på tiden att börja återväcka all den dådkraft som förkvävt av det ofantliga Rysslands svartsothjeregim? Må ropet: Varer svenske, kraftigare än någonsin gå genom Aibolands bygder, eldande de unga och hänförande de gamla, ty nu är tid att gå till anfall

på nordmannavis och segra.
 Djupare må plojen bita,
 grönare må ängen lysa,
 gulare må åkern skimra,
 klarare må solen skina,
 vidare må blicken spana,
 varmare må hjärtat klappa,
 starkare må kärleksbanden
 samla oss kring våra minnen,
 äna oss för nya bragder,
 knyta oss och fosterlandet
 vid en ny, ovansklig ära.

Runöbo.

Svenska Estland.

Svenska Folkförbundet har i dagarna utsänt följande upprop till landets svenska skolor:

I kampen för det rätta, sanna och ädla stupade svenske hjältenkonungen Gustaf II Adolf vid Lützen den 6 nov. 1632.

Svenska fanan gick segrande fram, inristande det svenska hjältemodets ädla seger outplänligt i världshistorien.

I de sista åren har den 6 nov. mer och mer blivit en minnesdag, då svenskarna jorden runt samlats kring hjältekonungens minne. Den 6 nov. är svenskhetens dag.

Påpekande dagens stora betydelse beder Sv. Folkförbundets styrelse få framhålla, att även vi Estlandssvenskar må värdigt fira denna allmänna svenska dag. — Folkmöten med föredrag m. m. vore väl på sin plats, och sådant borde först och främst uppmärksammas av alla våra svenska skolor.

Herr Matts Dreijer, hemma från Koorss på Runö, har denna höst avlagt studentexamen vid samlyceum i Mariehamn. Herr Dreijer är en av de få estlandssvenskar, som avlagt mogenhetsexamen, och anse vi därför denna bildade kraft som en vinst för svenskheten härute i förskingringen, helst som vi hoppas, att herr Dreijer vill resa hit ut och här bli verksam.

Sverige och Finland.

Åboakademis invigning.

Den 11 oktober invigdes högtidligen Åboakademi, det första rent svenska universitetet utanför Sveriges gränser. Ett stort antal rikssvenskar hade inbjudits för att som hedersgäster övervara festligheterna. Av Sveriges vetenskapliga och litterära värld överlämnades till akademins bibliotek en bokgåva av omkr. 20.000 volymer och häften.

Politiska nyheter.

Ställningen på våra och ryska nordvästra arméns fronter.

Operationerna i och för Petersburgs intagning, som för mer än två veckor sedan började, fortsättas oupphörligt. Bolsjevikerna, vilka i början alldeles förlorade fattningen samt flydde av panisk förskräckelse, ha vid Krasnaja Gorka och utanför Petersburg hunnit samla sig. De göra nu ursinniga försök att förhindra vår och ryska nordvästra arméns framfart.

Vid Finska viken äro en del av våra trupper samt ingermanlänningarna redan femte dagen i häftig kamp mot fienden inom området av byarna Gora, Volobi, floden Kalitshi, Ust-Ruditsa, Mischelevo och Petrovkaja. Fienden har här på den befästa linjen av Krasnaja Gorka

och Seeraja Loschodi uppställt större kanoner, under vars skydd fem av hans bästa regementen samt en grupp av 1.500 matrosar stå, som ursinigt försvara linjen samt även företaga motanfall. Dessutom har fienden pansarautomobiler på vägen Oranienbaum—Gastilitza.

Fiendens flotta i Kronstadt understöder armén i det den beskjuter vår flotta. Han försvarar av alla krafter Krasnaja Gorka, som utgör nyckeln till Kronstadt och Petersburg. Men natten mot den 21 oktober fick den fiendliga flottan dyrt betala sin utflykt från Kronstadt. Två av hans minkryssare råkade ut för våra minor och gingo på djupet jämte manskapet omkr. 350 man; endast 6 man räddades och tillfångatogs av oss.

I Petersburgs-riktningen opererar ryska nord-västra armén hela veckan i rajonen av Krasnoje Selo, Gatschina och Pavlovsk mot Petersburgs garnison. Enligt bolsjevikernas uppgifter lära även skolungdomar deltaga i striderna, även tanks sägas de ha, som också betydligt höjt de rödas sinnesstämning, så att de ha hopp kunna försvara Petersburg. Under de rista dagarna ha de röda t. o. m. börjat göra motanfall, så att ryska nord-västra armén vid Tsarskoje Selo fått draga sig något tillbaka. Hela världen betraktar med spänning striderna vid Petersburg.

I Luga-riktningen är fiendens motstånd obetydligt. Här har nord-västra armén utan möda rensat Gatschina—Luga järnvägen från fienderna samt genomskurit järnvägen Petersburg—Vitebsk, intagit stationer samt i allmänhet haft goda framgångar.

På vår sydfront företogs denna vecka mellan sjöarna Pleskau och Luban anfall mot fienden för att kasta honom bak floderna Velikaja och Kudeb. Denna operation lyckades bra. Fienden hade stora förluster. Sedan dess har han fått hjälp och söker nu röra sig söderut med Velikaja.

Meddelandena angående striderna i Riga riktningen äro mera sparsamma. Södur meddelar, att på lettiska fronten mot rysk-tyska hären ägde hela veckan ömsesidig böss, kul-sprute- och kanoneldväxling rum, i vilka strider våra pansartåg deltog.

Strödda meddelanden.

Under loppet av september har estniska folkhären förlorat i döda: 36 soldater, 1 officerare; i sårade: 51 soldater, 1 officerare samt i fångar 7 soldater.

Svenska Folkförbundets Centralstyrelse-sammanträde i Reval den 20 och 21 oktober 1919.

Vid ovannämnda central-styrelsesammanträden antogs bland annat följande lagförslag, som beslöts framlägga till Konstituanten i och för granskning och godkännande:

Förordning för de nationella skolorna.

I. Allmänna bestämmelser.

§ 1. Nationella skolstyrelser är det fyra: lettiska, svenska, tyska och ryska.

§ 2. De nationella skolstyrelserna höra under Kultusministeriet enligt allmänna grundlagar.

§ 3. Den nationella skolstyrelsen har två instanser: 1) den nationella centralskolstyrelsen och 2) de nationella skolkommissionerna samt i de församlingar, där enligt Republiken Eestis temporära regeringsform § 3 de nationella minoriteternas språk användes som umgängesspråk, lokala skolstyrelser.

§ 4. Kultusministeriets korrespondens med de nationella skolstyrelserna sker genom folksekreterarnas förmedling.

II. Förordning för den nationella centralskolstyrelsen.

§ 5. De nationella centralskolstyrelserna arbeta vid Kultusministeriet.

§ 6. Varje nationell centralskolstyrelse har till ändamål att inom gränsen av allmänna förordningar organisera och leda bildningsarbetet hos de respektive nationella minoriteterna. Till dess kompetens höra:

a) uppställande av plan beträffande organiserandet av skolor och bildningsanstalter hos resp. nationell minoritet, framläggande av en sådan plan till Kultusministeriets godkännande samt skapande av ett nät för skolor och bildningsanstalter;

b) registrerande av minoritetsfolkets läroanstalter;

c) bringande av de lokala nationella skolkommissionernas verksamhet i nödig samklang samt fastställande av deras verksamhetsrajoner;

d) ledning och kontroll av det allmänna bildningsarbetet såväl inom som utom minoritetsfolkens skolor;

e) framläggande av förslag till Kultusministeriet eller inre statliga organisationer beträffande öppnandet av nya skolor och bildningsanstalter,

reorganisering och inställande av redan existerande sådana samt andra anspråk ifråga om resp. nationell minoritets bildning såvitt offentliga medel härför användas. Vid öppnande av privatskolor måste sådana däremot anmälas genom den nationella centralskolstyrelsen hos Kultusministeriet;

f) uppställande av budget för minoritetsfolkets bildningsväsende, utverkande av nödig kredit av Kultusministeriet eller genom dess förmedling av andra statliga och kommunala institutioner, även som dess fördelning och användning;

g) genomseende och givande av utslag av nationella skolkommissioners, lokala skolstyrelser och samhällsorganisationers såsom ock enskilda personers förslag;

h) godkännande av budget för under den nationella centralstyrelsen hörande skolor och andra bildningsanstalter;

i) genomseende av redogörelser för skolan och andra bildningsanstalter;

j) rättigheten att bestämma om examen i privatskolor med full rätt samt för privatister, som söka förvärva högre bildningsgrad;

k) redogörande för verksamheten samt bildningsväsendets ståndpunkt hos resp. nationell minoritet till Kultusministeriet;

l) förpliktelsen att sörja för lärarnes utbildning och fortbildning;

m) utgivande av undervisningsmaterial (läroböcker) och skollitteratur samt understödande av dess utgivande;

n) registrerande av de lärarekrafter, som icke erhålla lön av staten;

o) genomseende av klagomål mot under den nationella centralskolstyrelsen hörande institutioner och personer;

p) görande av förslag till entledigande av lärarekrafter och vid behov efter prövning och på förslag av lokala skolkommissioner även avskedande av lärare;

r) huvudledningen av under den nationella centralskolstyrelsen hörande skolor och andra bildningsanstalter;

s) utförande av Kultusministeriets anordningar;

t) framställande av lärarekandidaturer, som av de nationella minoriteterna valts för offentliga folk-, mellan- och yrketsskolor, till Kultusministeriet i och för registrerande;

u) skötande av alla ärenden på de nationella minoriteternas bildningsområde och beträffande spicialbildning samma åligganden, som i motsvarande skolor och bildningsfrågor anförtrots åt landsskolförvaltningen;

v) skötande av löpande korrespondens och andra skriftliga göromål i bildningsfrågor;

x) förande av statistik för bildningsväsendet.

§. 7. Organen för de nationella centralstyrelserna äro följande:

1) den nationella centralskolstyrelsens stämma;

2) det ständiga utskottet, sammansatt av ordförande, ett i Reval bosatt skolråd och sekreterare;

3) ordföranden;

4) skolrådet (skolråden);

5) sekreteraren.

§. 8. Beträffande inre organisation och saksförarskap gälla för den nationella centralskolstyrelsen samma regler som för kretsskolstyrelserna i hithörande frågor. (Eortsättning.)

GUSTAF-ADOLF'S DAGEN,

torsdagen den 6 november, kl. 7 e. m. hålles i svenska skolan, Riddaregatan 3, härstädes, ett

Allmänt svenskt medborgarmöte.

Programmet omfattar: tal sång, m. m.

Alla med!

Svenska Folkförbundets
i Reval styrelse.

Prenumerera på

KUSTBON,

Estlands svenskarnes egen tidning, som utkommer en gång i veckan.

Prenumerationen å tidningen sker hos redaktionen, Riddaregatan 3, Reval, i bygderna hos ombudsmännen och i Sverige hos skriftställare J. Blees, David Bagaresgatan 10, Stockholm samt herr L. Hammargren, Riksbanken, och Missionsbokhandeln, Södra Förstadsgatan 4, Malmö.

Priset på „Kustbon“ är i Estland och Finland Mk. 1:50 pr. månad i Sverige Kr. 0:75 pr. månad, postarvodet i båda fallen inbaräknat. Från 1 augusti till årets slut kostar tidningen Mk. 6: — eller Kr. 3: —

Sprid tidningen, samla prenumeranter, säljloshummer.
Redaktionen.